

Διατάξεις Οικογενειακού Δικαίου στους κανόνες της εν Νεοκαισαρεία Συνόδου (1ο Μέρος)

/ [Πεμπουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

1. 1. Οι διατάξεις στον α' κανόνα.

Ο α' κανών της Νεοκαισαρείας Συνόδου[1] ορίζει ότι εάν κάποιος Πρεσβύτερος νυμφευθεί τότε αυτός καθαιρείται· εάν όμως μοιχεύσει ή πορνεύσει τότε αποστερείται της Θείας Κοινωνίας σύμφωνα με τα οριζόμενα για τέτοιου είδους εγκλήματα.

Κατά τις ερμηνείες των Βαλσαμών και Ζωναρά[2] ο κανόνας αυτός τιμωρεί τον πεσόντα εις την αμαρτία δις, πράγμα το οποίο αντιτίθεται στο πνεύμα των κανόνων του Μ. Βασιλείου. Συγκεκριμένα στο λβ' κανόνα[3] αναφέρει «οὐ γὰρ ἐκδικήσεις δις ἐπὶ τὸ αὐτό» το οποίο προέρχεται εκ της Παλαιάς Διαθήκης.[4] Επομένως δεν είναι δυνατό να τιμωρείται κάποιος δυο φορές για το ίδιο έγκλημα. Όμως εάν προσέξουμε καλύτερα τον κανόνα θα διαπιστώσουμε ότι δεν αναφέρεται σ' ένα έγκλημα , αλλά σε τρία. Αυτά είναι τα εξής:

Πηγή: infalliblyfallible.blogspot.gr/

Πρώτον έχουμε το έγκλημα του Πρεσβυτέρου που έρχεται εις Γάμου κοινωνία μετά την χειροτονία του πράξη που επιτιμάται από τον παρόντα κανόνα αλλά και από άλλους[5] με καθαίρεση. Δεύτερον έχουμε το έγκλημα της πορνείας και τρίτον της μοιχείας. Προτού προχωρήσουμε θα πρέπει να κάνουμε την εξής διάκριση. Άλλο έγκλημα η πορνεία και άλλο η μοιχεία.

Σύμφωνα με τον δ' κανόνα του Αγ. Γρηγορίου Νύσσης[6] πορνεία είναι η άθεσμος ηδονή χωρίς να βλάπτεται τρίτος, ενώ η μοιχεία εμπεριέχει την άθεσμο ηδονή αλλά με επιβουλή και αδικία τρίτου που στη συγκεκριμένη περίπτωση είναι ο σύζυγος. Αυτός είναι ο λόγος που ο Αγ. Γρηγόριος επιτιμά τον μοιχό διπλάσιο χρόνο από τον πόρνο θεωρώντας με τον τρόπο αυτό τη μοιχεία ως ειδεχθέστερο έγκλημα.

Ακολουθώντας την διάκριση που κάναμε προηγουμένως μεταξύ μοιχείας και πορνείας γίνεται εύκολα αντιληπτό πως ο πόρνος δεν είναι απόλυτα και μοιχός διότι για να επιτελεστεί μοιχεία προϋποθέτει την ύπαρξη Γάμου ενός τουλάχιστον εκ των μερών. Επομένως όταν ο παρών κανών τιμωρεί τον Πρεσβύτερο, που έχει καθαιρεθεί για τον άθεσμο Γάμο που τέλεσε ως μοιχό, δεν τον τιμωρεί για την ίδια τη πράξη του Γάμου αλλά για τη προσβολή που πράττει στο θεσμό του Γάμου αλλά και στη σύζυγό του με ένα τρίτο πρόσωπο. Ενώ όταν τιμωρεί τον Πρεσβύτερο ως πόρνο τον επιτιμά για πράξη πορνείας εκτός Γάμου, αφού για να επιτελεστεί είναι απαραίτητο να μην υφίσταται Γάμος. Δηλαδή στη συγκεκριμένη περίπτωση ο Πρεσβύτερος ικανοποιεί την σεξουαλική του επιθυμία αθέσμως.

Βλέπουμε ότι από τα παραπάνω εκτεθέντα κάθε άλλο παρά διορθώνεται ο παρών κανόνας από τις επόμενες Συνόδους όπως ισχυρίζονται οι Βαλσαμών και

Ζωναράς[7] στις ερμηνείες τους. Τέλος θα πρέπει να αναφερθούμε και στην υποσημείωση του Πηδαλίου[8] όπου ερμηνεύεται ο παρών κανόνας. Σύμφωνα με την ερμηνεία που συναντάμε εκεί ο κανών έρχεται σε απόλυτη συνάφεια με τον κστ΄ Αποστολικό[9] εάν ληφθεί υπ΄ όψιν ότι αναφέρεται σ΄ αυτούς που αμαρτάνουν δις και τρις φορές ή πολλάκις. Αυτοί θα πρέπει να αφορίζονται τελείως από την Εκκλησία.

1. 2. Οι διατάξεις στον β΄ κανόνα.

Ο β΄ κανών της εν Νεοκαισαρεία Συνόδου[10] ασχολείται με το θέμα της αθεμιτογαμίας[11] των γυναικών. Η γυναικά λοιπόν που θα παντρευτεί με δύο αδέρφια, αποστερείται της Θείας Κοινωνίας μέχρι τέλους της ζωής της. Εάν τυχόν κινδυνεύσει η ζωή της, βρεθεί κοντά στο θάνατο και υποσχεθεί ότι θα λύσει τον αθέμιτο Γάμο όταν αναρρώσει, τότε αυτή ως μεταλαμβάνει των Θείων Αγιασμάτων. Εάν όμως πεθάνει βρισκόμενη ακόμα στον αθέμιτο Γάμο, τόσο η γυναίκα όσο και ο άνδρας, είναι δύσκολο σ΄ αυτόν που απομένει η μετάνοια.

Σ΄ αυτόν το κανόνα συναντάμε τον φιλόανθρωπο χαρακτήρα των κανόνων της Εκκλησίας. Αυτό φαίνεται από τα λόγια του κανόνα κατά τα οποία «διὰ τὴν φιλανθρωπίαν» επιτρέπεται να μεταλάβει κάποιος των Θείων Αγιασμάτων εάν και εφόσον κινδυνεύσει η ζωή του «ἐν τῷ θανάτῳ». Δεν είναι εξαίρεση αλλά οικονομία · Οικονομία διότι ο κανών δεν θέλει να τιμωρήσει αλλά να σώσει τον άνθρωπο «οὐ γὰρ ἦλθον ἵνα κρίνω τὸν κόσμον, ἀλλ΄ ἵνα σώσω τὸν κόσμον».[12] Οικονομεί λοιπόν ο παρών κανόνας, ενδιαφέρεται για τον άνθρωπο και κυρίως για τον πεσόντα.

Αυτό που μας προξενεί εντύπωση είναι ότι ενώ στην αρχή ο κανών ομιλεί περί γυναικών όπου αθεμιτογαμούν με το να παντρεύονται δυο αδέρφια, στο τέλος καταλήγει να λέει ότι είναι δύσκολη η μετάνοια στο εναπομείναν μέλος μετά το θάνατο του ενός εκ των συζύγων, κάτι που μαρτυρεί ότι και ο άνδρας που αθεμιτογαμεί επιτιμάται το ίδιο. Εντούτοις στον οη΄ κανόνα του Μ. Βασιλείου[13] γίνεται λόγος για επταετή αποχή από τη Θεία Κοινωνία εάν κάποιος έχει αθεμιτογαμήσει, ενώ στο παρόντα κανόνα μέχρι τέλους της ζωής. Έτσι φαίνεται να υπάρχει διαφορά μεταξύ των κανόνων κάτι όμως που δεν ισχύει και θα εξηγήσουμε γιατί.

Σύμφωνα με την ερμηνεία του Βαλσαμών[14] ο β΄ κανών της Νεοκαισαρείας ομιλεί περί γυναικός η οποία αθεμιτογαμεί και δεν θέλει να λύσει τον παράνομο Γάμο, ενώ ο οη΄ κανόνας του Μ. Βασιλείου ομιλεί περι αθεμιτογαμήσαντα και επιβάλλει σε αυτόν επιτίμιο αφού έχει πρώτα λύσει τον παράνομο Γάμο. Η διαφορά έγκειται στο ότι ο μεν της Νεοκαισαρείας αναφέρεται σ΄ αυτούς που δεν μετανοούν, ο δε του Μ. Βασιλείου σ΄ αυτούς που έχουν μετανοήσει.

Επίσης ο Βαλσαμών[15] θέτει ένα πολύ εύλογο ερώτημα στο οποίο καταθέτει την άποψή του η οποία μας βρίσκει απόλυτα σύμφωνους. Τούτο έχει ως εξής. Εάν κάποια γυναίκα δεν υποσχεθεί να λύσει τον αθέμιτο Γάμο εφόσον αναρρώσει, θα πρέπει να μεταλαμβάνει ή όχι; Λέει χαρακτηριστικά πως ο κανόνας δεν αναφέρει τι πρέπει να πράξουμε στη περίπτωση αυτή αλλά θεωρεί ότι δεν είναι σωστό να μην μεταλάβει κάποιος τις τελευταίες ώρες της ζωής του όντας Χριστιανός. Ακόμα και εάν δεν έχει δώσει την υπόσχεση να λύσει τον αθέμιτο Γάμο θα πρέπει να μεταλαμβάνει και στη περίπτωση που αναρρώσει τότε θα πρέπει να λύσει το Γάμο. Εάν δεν το πράξει τότε θα πρέπει να διωχθεί από την Εκκλησία.

Τέλος εντοπίσαμε μία διαφορά μεταξύ των κειμένων του Συντάγματος[16] και του Πηδαλίου[17]. Αυτή βρίσκεται στη τελευταία πρόταση του κανόνα και αφορά το διαζευκτικό «ή». Ενώ στο Πηδάλιο αναφέρει ο Αγ. Νικόδημος το «ή» στο Σύνταγμα έχουμε το «ήτοι». Το «ήτοι» εκτός από διαζευκτικός σύνδεσμος μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως επιβεβαιωτικό και επεξηγηματικό μόριο.

Στη περίπτωσή μας και σύμφωνα με τις ερμηνείες του Συντάγματος και του Πηδαλίου έχει διαζευκτικό χαρακτήρα. Ωστόσο θα μπορούσε να έχει επιβεβαιωτικό χαρακτήρα υπό την εξής έννοια. «Εάν πεθάνει η γυναίκα, βεβαίως και αν πεθάνει ο άντρας, σ' αυτόν που απομένει είναι δύσκολη η μετάνοια.»

Στη περίπτωση που χρησιμοποιηθεί ως επεξηγηματικό μόριο θα πρέπει να αλλάξει η σειρά της πρότασης με αποτέλεσμα να παραποιείται το νόημα του κανόνα. Σε μία τέτοια περίπτωση θα είχαμε το εξής. «Εάν δε τελευτήση ή γυνή έν τοιούτῳ γάμῳ οὔσα, δυσχερὴς τῷ μείναντι ή μετάνοια, ήτοι ὁ ἀνὴρ». Εάν ακολουθήσουμε αυτό το παράδειγμα τότε επιτιμάται μόνο η γυναίκα και στη περίπτωση που πεθάνει είναι δύσκολο στον άνδρα να μετανοήσει. Αυτή η θέση έρχεται σε αντίθεση με το πνεύμα της Αγίας Γραφής περί ισότητας[18] μεταξύ γυναικών και ανδρών αλλά και με τους κανόνες των Πατέρων που επιτιμούν και την αθεμιτογαμία των ανδρών.

Επομένως καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι στη περίπτωσή μας το «ήτοι» χρησιμοποιείται ως διαζευκτικός σύνδεσμος. Προφανώς ο λόγος για τον οποίο στο κείμενο του Πηδαλίου χρησιμοποιείται το διαζευκτικό «ή» είναι για να μην υπάρχουν παρερμηνείες. Ο Αγ. Νικόδημος αντιλήφθηκε το κίνδυνο παρερμηνειών και έτσι τροποποίησε το κείμενο του κανόνα χωρίς όμως να αλλοιώσει την ουσία του.

[Συνεχίζεται]

[1] Ρ.Π.Γ΄, σελ. 70.

[2] Ό.π., σελ. 70-71

[3] Ρ.Π.Δ΄, σελ. 173.

[4] Ναούμ α΄ 9.

[5] Απ. κστ΄, ΣΤ στ΄, Δ ιδ΄

[6] Ρ.Π.Δ΄, σελ. 308.

[7] Ρ.Π.Γ΄, σελ. 70-71.

[8] Πηδάλιον, σελ. 386.

[9] Ρ.Π.Δ΄, σελ. 33.

[10] Ρ.Π.Γ΄, σελ. 71.

[11] Αθεμιτογαμία είναι ο άνομος Γάμος που εμποδίζεται εξαιτίας κανονικού κωλύματος.

[12] Ιωανν. γ΄ 17, ιβ΄ 47

[13] Ρ.Π.Δ΄, σελ. 240.

[14] Ρ.Π.Γ΄, σελ. 73.

[15] Ρ.Π.Γ΄, σελ. 73.

[16] Ό.π. , σελ. 71.

[17] Πηδάλιον, σελ. 386.

[18] Βλ. Χριστινάκη, Ισότητα, σελ. 118-123.